

הם לא יחזרו

המילחמה פרצה כהפתעה גמורה. הפי סקת-האש באה באותה פיתאומיות. בצפון ובדרום התרוממו היילים סמוכי עיניים, מגודל-יוקן ופרועי-שיער, אחרי 17 ימי לחימה אכזרית. הם לא קראו הידד. אבל בליבם שררה השימחה. המילחמה עברה, והם נשארו בחיים. מאות אלפי אבות ואמהות הפליטו אני חה של הקלה. המילחמה נגמרה. חבן יח זור הביתה.

המילחמה האכזרית ביותר בתולדות הר מדינה, מאז מילחמת-העצמאות, הגיעה ל- סיומה. עובדה זו כשלעצמה היחה כה עצומה, כה מרעישת, עד שדחקה לפינה את כל השאלות. אפילו את השאלה: מי בעצם, ניצח במילחמה זו? הקטל הנורא נפסק. ורק המישפחות הר שכולות לא היו שותפות לשימחה. בניחן לא יחזרו.

המילחמה

מילחמה ללא הכרעה

החלטת הנשיא ניקסון ותמוכיר ברז'ניב לכפות על הצדדים הפסקת-אש מיידית באה כהפתעה. אך אילו היה לישראלים בשבוע האחרון פנאי לקרוא עיתונים זרים, היו מופתעים פחות.

כי כשם שהיו סימנים למכביר שהעידו שהמילחמה עומדת לפרוך, כן היו סימנים ברורים לכוננת האמריקאים להפסקה. נגד ניצחון ישראלי. ביום החמישי, פורסם בניו יורק טיימס מאמרו של ג'יימס רסטון, אחד העיתונאים החשובים ביותר בארצות-הברית. הכל הבינו שמהמאר זה בא ממקור עליון בצמרת הממשלה האמ- ריקאית. הוא נשא את הכותרת: "הפשרה החבוייה".

המילים הפותחות היו: "למרות רכבת האוויר האמריקאית הבהולה של מטוסים ותחמושת לישראל, טעות היא להניח ש- ממשלת ניקסון שואפת להבטיח ניצחון ישראלי מזוהר נוסף במילחמת המיזרח- התיכון.

והשינוי הגדול אינה מנסה להחזיר על כנו את המצב הצבאי שקדם להתקפה הער- ביה, ושגורם לקיפאון הדיפלומטי. היא מנ- סה להשיג הפסקת-אש של פשרה, שתתח את הדרך להסדר בדרך של משאומתן. היא מודדת את האספקה לישראל לאור שיקול זה".

ובסיכום: "ניקסון וקיסניג'ר אינם אומי רים זאת כפומבי, אבל בשיות פראיות הם לוחצים - לא למען ניצחון ישראלי, אלא למען פשרה ישראלית".

מוצב ללא-נישוא. זה היה התרשים ש- על פיו פעלה הנרי קיסניג'ר, בשיחות-פעור לה עם הסובייטים. שעה שמה דיין צהל בפומבי כי אין כל סימן שממשלת ארצות- הברית מעוניינת בהפסקת-אש.

אין זה מיקרה שהפסקת-האש מנעה נר צחון ישראלי מכריע בסיני. להיפך: ער- תוי הפסקת-האש נועד בדיוק למנוע ניצ- חון כזה.

האמריקאים השתכנעו שישראל גרמה לקיפאון, קברה את יוזמת רוג'רס ואת שליחות יארינג. מפני שהרגישה את עצמה כלייכולה מבחינה צבאית, ומפני שהער- בים היו חסרי-אונים. האמריקאים רצו בר פירוש למנוע החזרת מצב זה על כנו.

ואכן - הם השיגו האמון בה בעצמו. סקת-האש, נשארה המילחמה ללא הכרעה צבאית.

במצב כזה, אי-אפשר לשחרר את הצב- אות ולשלוח את מרבית החיילים הביתה. הפסקת-האש הזאת אינה יציבה ואינה יכר לה להימשך זמן רב, כמו זו שהיתה קודם לכן לאורך התעלה. המצב עדין מדי, וחור- תם הזמניות טבועה בו.

גם בזאת רצו האמריקאים. הם רצו ש- המצב עצמו ילחץ על שני הצדדים - וב- עיקר על ישראל - לנקוט עמדה פשר- נית לגבי הסיכסוך עצמו.

קיסניג'ר ואכן ברור הנרי בא, התנאים נעלמו

● הפסקת פעולות המחבלים הפלסטי- נים - שוכו בהודמנות זו לראשונה ב- הכרה ישראלית כצד לוחם בסיכסוך.

● החלפה מיידית של השבויים, דבר שגולדה מאיר התחייבה לו מפורשות ב- נאומה בכנסת.

תנאים אלה יכלו לעכב את כינון הפס- קת-האש במשך הימים - הימים הגור- ליים שבהם יכלו כוחות צה"ל מעבר ל- תעלה להשלים את מיבצע ניתוק הצבא המצרי בגדה המזרחית, ממקורות האס- פקה שלו במערב.

על רקע זה מובנת טיטחו הבהולה של הנרי קיסניג'ר, ישר ממוסקבה לירושלים. השיחות היו סודיות, אך התוצאות היו ברורות: עד לשעות אחר-הצהריים נעלמו כל התנאים שהציגה ישראל, אך הסכמת ממשלת ישראל להפסקת-האש נשארה ב- עינה.

לשרטט מפות. לאור דוגמה זו, ברור איך יתפתחו הדברים הלאה. טכסיס-האש- הייה, שנמשכו בהצלחה במשך שש שנים ורבע, עבר זמנם.

אמנם, כבר ביום כינון הפסקת-האש די- בר משה דיין על המילחמה הבאה, והב- טיח עמדת-מוצא טאקטית נוחה למילחמה זו. אך בשבועות הקרובים יעשו המעצמות מאמץ נימרץ ביותר להשגת הסדר-קבע ישראלי-ערבי.

במשך שש שנים סירבה ממשלת-ישראל במשך "לשרטט מפות". עתה לא יהיה מנוס מכך. מילחמת 1973 נסתיימה ללא הכרעה - והדיון יהיה על תוצאות מילחמת 1967.

מי ניצח במילחמה?

מי ניצח במילחמת יום-הכיפור? הדבר תלוי במטרות ששני הצדדים הציבו לעצמם.

שבירת העצמות. מבחינה צבאית, נחל צה"ל הישג עצום, כאשר בלם והדף התקפת-מזחן שירדה עליו לפתע, בגלל המחול המהיר של הממשלה בהערכת כוונות המצרים והסורים. מחול זה, ש- האחראי העיקרי לו הוא משה דיין, כשר- הביטחון, עוד יישמש נושא לזיכיונים רבים.

אולם המטרה של צה"ל לא היתה, כמו בן, הדיפת ההתקפה בלבד. המטרה היתה "להשמיד את כוחות האויב", בלשון ת- רמטכ"ל, דויד אלעזר: "לשבור להם את העצמות" בלשון משה ברור, דיין: "ללמד אר- תם לקח שלא ישכחו אותו".

מטרה זו לא הושגה. כל ישראל יודע שרק גורם זומן מנע הכרעה ברור. אולם העובדה היא שבבוא הפסקת-האש, ביום ה-17 של המילחמה, עדיין החזיק הצבא המיצרי בחלק ני- כר של הגדה המזרחית של התעלה, ותת- נגדותו לא נשברה. זה היה הישג שסאדאת היה מוכן להקריב כל קורבן כדי להשיגו.

בחזית הצפונית אמנם נהדפו הסורים כליל, ואיבדו שטח-אדמה נוסף. אולם גם בחזית זו לא נשברה התנגדות הצבא הי- סורי, והוא לא הושמד, או נהרס. שיקום ציודו הוא עניין של זמן בלבד.

אין ספק שהמצרים והסורים יטענו, עתה, שידם היתה על העליונה, שהם התכוננו להתקפת-נגד, וכר, העובדה היא שעם כניסת הפסקת-האש לתוקפה, לא הושגה הכרעה צבאית בשתי החזיתות.

"מחסום הפחד". מהבחינה המדינית, לא השיגה ישראל דבר, להישג כולו היה בצד הערבי.

המצרים נכנסו להרפתקה המילחמתית כדי להכריח את המעצמות הגדולות ללחץ על ישראל למען הסדר, שיחזיר לערבים את האדמות המוחזקות בידי ישראל מאז 1967.

הם השיגו את המטרה הזאת - לפחות לפי שעה. המנגנון הבינלאומי למען הש- גת הסדר על פי החלטה 242 החל לזוז. אחד עם זאת השיגו הערבים מטרה נוס- פת, זו שהוגדרה עליידי חסנין הייכל כש- בירת "מחסום הפחד". הם הצילו את כבור דם, והזיכיון שהם יכולים להילחם, ואף להשיג לפחות הצלחות זמניות וחלקיות.

הסיכום: שום צד לא ניצח במילחמה זו. אולם מאזן ההישגים המדיניים הוא לטובת הערבים.

הטרגדיה היא שכל אשר נקבע עתה, כסיום המילחמה, יכול היה להיקבע לפני המילחמה, ובילעדיה. אילו נקטו ממשלות ישראל ומדינות-ערב עמדות סבירות, יכלו להגיע ללא מילחמה לאותם הדברים שעלי- הם הוחלט עכשיו: ביצוע החלטת מועצת- הביטחון 242, ומשאומתן בחסות בינלאומית להשגת שלום-קבע. גם בישראל וגם ב- ארצות-ערב היו די קולות שתבעו זאת. כמו תמיד, פרעו החיילים כדמם וב- חייהם את חשבון המחללים של המדינאים.

מריקאים חששו שהמשך המילחמה יגרום להרס מיתקניה-הנפט, אך לניתוק הורם ב- דרך אחרת - דבר שהיה משבית את כל המכללה של אירופה המערבית, ופוגע ב- מישרין ובעקיפין גם במשק האמריקאי. הי- איום היה ברור, ואין בדעת האמריקאים להסתכן שוב.

סינגון חדש. את טיבו של הסינגון האמריקאי החדש הרגישה ישראל כבר ביום הראשון אחרי החלטת מועצת-הבי- טחון.

בבוקר של יום ב' פירסמה ממשלת ישראל הודעה, שהיתנתה את הסכמתה ל- הפסקת-האש בכמה תנאים:

● הפסקת המצור במיצר באב-על-מנ- דב, המוצא הדרומי של ים-סוף, בהודמנות זו נודע לציבור הישראלי לראשונה שהתימנים והמצרים

אכן הטילו מצור כזה - דבר שהועלם ממנו עד כה.

● הסכמת כל הצדדים לוחמים להפ- סקת-האש, ובכלל זה הסכמת מדינות-ערב ששלחו גייסות לחזית, כגון עיראק, מאר- קו, אלג'יריה, ועוד.

ערבים, "בחסות מתאימה". אולם שני הי- סעיפים האלה אינם מפורטים, דבר המאפ- שר שוב ויכוח אינסופי.

אך נראה שהפעם יהיה מישו שידאג לכך שהדברים יתקדמו לקראת הסדר. הי- לחץ האמריקאי הוא עתה חזק וברור. והוא מסתמך על מכשיר שאין יעיל ממנו: הצו- רך החיוני של ישראל בציוד אמריקאי

חדש, נוכח האספקה הסובייטית לערבים, בקווים הנוכחיים, החשופים והמסוכנים, יש לאספקת הנשק האמריקאי חשיבות ש- אין למעלה ממנה.

אין ספק שהאמריקאים ישתמשו בלחץ זה ללא היסוס. שני אינטרסים אמריקאיים חיוניים מונחים על כפות המאזניים:

● האפשרות המוחשית שנתגלתה ב- מילחמה זו, שהמצב במיזרח-התיכון עלול לגרום את שתי המעצמות, בעל כורחן, ל- עימות כולל, המסכן את שלום העולם. הי-

נשיא ניקסון הזהיר לא פעם בפני אפש- רות זו, אך יתכן שלא האמין בה בעצמו. הפעם שימשה המילחמה אזהרה ברורה.

● החשש מפני ניתוק הנפט הערבי, שהוא חיוני לכלכלת העולם המערבי. הא-

דיון ובריתב בגדה המערבית של התעלה העצמות לא נשברו